

Abiturientide arvates sõltub kirjandist elu

Helen Eelrand, Anu Jõesaar

louise@epl.ee; anuj@epl.ee

Tallinna Westholmi Gümnaasiumi kahe lõpuklassi õpilased kirjutasid teisipäeval Eesti Päevalehe palvel lühikirjandi oma tunnetest enne emakeele riieksamit.

“Mida lähemale eksamid veerevad, seda kõvemini hakkab süda sees puperdama,” kirjutas Kristiina Kütt. Nii mõnedki abiturientid tunnistasid, et kirjand on neile kõige hirmsam eksam, sest selle tulemus võib otsustada kõrgkooli sissesaamise. “Tahan ülikooli! Aga väikes- te pallidega sinna ei saa,” muretses klassiõde Marju.

Teema-eelistused erinevad

Kirjanditeemasid aimata püüdes pidasid õpilased tõenäoliseks Jaan Krossi teoste ainest. Vabateemana oletati haridus- ja sõjaväeteemat, raamatuaasta puhul arutlust raamatute tulevikust või arvutite pealetungist.

Laupäeval ootavad tütarlapsed pigem kirjanduslikke teemasid, eriti Tammsaaret ja Krossi. Seevastu poliitika on neile vastukarva. Noormehed kirjutaksid meelsasti vabateemal või niisugusel kirjandusteemal põhineval teemal, mis laseks tõmmata paralleele tegelikkusega.

“Mina lähen selle peale välja, et saaks Dostojevskist kirjutada,” tunnistas Kristiina Kütt, kes ei pea end eriti

suureks lugejaks. Ta loodab, et mõni teema on piisavalt paindlik, et sinna Dostojevskiga seonduv sisse kirjutada. Proovikirjandi eest sai Kristiina kaheksa palli kümnest. “Pean ennast ikka hästi kokku võtma,” hindas ta end ise. Mõtteleppu takerdumisest rohkem kardab ta grammatikat. “Muidu nagu oskan kirjutada, aga kui mõtlema hakkan, siis ei tea enam üldse, kuhu see koma panna,” muretses ta.

Abiturient Marion Maurus pidas samuti kirjanduslikku teemat lihtsamaks. “See on mulle südamelähedasem, mulle meeldib lugeda,” selgitas ta. Klassiõde Neve Uudelt eelistaks kirjandusteemadele vabamaid teemasid ja uurib hoolega ajalehti, et ühiskonnas toimuvaga kursis olla. “Raamatutest ei kirjuta ma mingil juhul,” sõnas ta.

“Kirjand on ikka väga oluline eksam, aga ette valmistada selleks eriti ei saa. Tuupida ju midagi ei anna. Lähed nagu läheb,” märkis Neve. Kohustusliku kirjanduse lugesid neiu korralikult läbi.

Hindajate suhtes pelglikud

Kirjandi kui küpsuse mõõdupuu suhtes on abiturientid kriitilised. Nad usuvad, et tulemus sõltub palju hindaja tujust, kirjanduslikust maitsest ja isegi vanusest. “Suurim ootus on see, et tööd loeksid inimesed, kelle sünniaasta ei jääks esimese

Kristiina Kütt (paremalt teine) eelistab erinevalt klassiõdedest kirjanduslikku teemat. Ta osutab Dostojevski “Kuritöö ja karistusele” ning usub, et ühesse teemasse kümnest õnnestub tal lemmikautor ikka sisse kirjutada.

MARKO MUMM

vabariigi aega,” märkis Indrek, kes oletas, et tema iroonilise tooniga tekste peaksid vanemad hindajad ülbuseks ega annaks üle kolme hindepalli. Klassivend Jürgen võrdles hindamist täringuveeretamisega.

Eksamil läbikukkumist noored eriti ei karda. “No kui üks inimene oli kirjutanud neli lehekülge täis “kip-padi-koppadi, kippadi-koppadi” ja sai oma ühe palli kirja, siis läbi saab eksamist ikka. Iseasi, et selle ühe palliga ei pääse kuhugi edasi õppima,” märkis Kristiina.

Westholmi gümnaasiumi

õppealajuhataja ja kirjandusõpetaja Lilian Aun arvas, et küpsuskirjand on praegusel kujul oma aja ära elanud. “Sellise teksti loomist neil edaspidises elus enam vaja ei lähe,” põhjendas ta.

“Pealegi on abiturientide lugemus oluliselt langenud. Arvuti ja ajalehed pakuvad raamatutele aseainet, mistõttu ei loeta viimaseid enam nii palju kui aastaid tagasi. Kõigi kohta see muidugi ei kehti ja on noori, kes loevad väga palju,” ütles kirjandusõpetaja Aun.

Miks kirjand, aga mitte essee?

■ **Arne Merilai, Tartu Ülikooli eesti kirjanduse õpetooli dotsent:** “Kirjand on üks essee lihtsamaid liike, selle koolipärane standardiseeritud vorm, mille hindamise alused on kujundatud piisavalt objektiivseks. Kirjand on kirja- ja mõtlemisuskust tõestav miinimum, millega peab iga küpsustunnistuse nõudleja hakkama saama. Siis saab ka elus hakkama. Üldse oleks tööandjatel otstarbe-

kas soovida näha töötaotlejate kirjandihinnet.

Kui keegi on tugevam ja suudab vormistada ka nõudlikumaid maailma seletamise katseid, seda parem talle! Ainus, mis tuleb alati meelde pidada: tegu peab olema arutlusega, mingi probleemi nägemise, avamise ja argumenteerimisega. Sisu hindamise aluseks on kirjutaja isikupära, tema seostamis- ja väljendusoskus, mitte ei tea mis välised või kiviaegsed

nõuded. Emakeeleoskuse osa annab 40 protsenti hindest, stiil ja sisu ülejäänud.

Essee on raske juhtum, seda ei saa teha seaduseks kõigile Kärklaste Obinitsani – maksimaalse hinde peab ka kirjandi vormis mõtlemise eest saama. Loomulikult oleks parem, et kõik suudaksid kirjutada “esseeid” laiemas ja kõrgemas mõttes, aga rahuldab seegi, kui kirjandiga normaalselt hakkama saadakse.”

Kirjutajad kirjandist

■ Järgmise aasta statistikat tehakse meie kirjandite põhjal. Meid seatakse eeskujuks nii heas kui halvas mõttes. Hirmuäratav, kas pole?

See on ainus lõpueksam, mida ma tõeliselt kardan. Ma pole kunagi osanud kirjutada ja nüüd võivad paljud ukse mu ees just selle pärast sulguda. **Pirjo**

■ Ühe kirjandi alusel, mida loevad täiesti erineva maailmavaatega inimesed, ei saa otsustada lõpetaja silmaringi ja teadmiste üle ning sobivuse üle iseseisva elu alustamiseks. **Karin**

■ Jääb loota, et lugejal-hindajal jätkub tahtmist mõista noori ning arvestada, et kõiki ei saa ühele pulgale asetada. **Heliko**

■ Kõik oleneb, kuidas on kirjandite parandaja tuju. Tundub, et lihtsam oleks täringuid veeretada. **Jürgen**

■ Miks need teemaküsimused nüüd kõiki nii ärritavad? Pole ju midagi uut selle päikese all, ütles Nietzsche. Rohkem tuleks keskenduda isendile. Magada, magada ja veel kord magada. A. Lincoln puhkas enne rahva ette astumist.

Kirjandi põhiteemad võiksid olla rohkem üldised kui konkreetsed, sest kui palju praegu loeb raamatuid? Hea küsimus. Vähemus. Kellele meeldib lugeda (ma ei mõtle armastusromaanide)? Veel vähem. **Andres**

■ Kõige rohkem muretsen enda käekirja pärast. **Mario**

Katkendid Tallinna Westholmi gümnaasiumi abiturientide lühikirjanditest, mis kirjutati Eesti Päevalehe palvel.